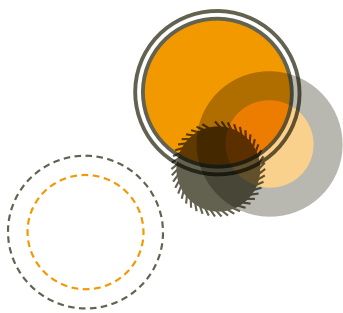

Deuren open!

Advies internationale scholen

innovatieplatform

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Management samenvatting	6
Waarom dit advies?	6
Internationaal onderwijs in Nederland	7
Drie belangrijke knelpunten	7
Drie acties	7
Aanleiding en ambitie	8
De tien ambities van het Innovatieplatform	9
Relevantie en achtergrond	10
Focus	10
Expats en (inter)national local contractors	11
Leeswijzer	11
Feiten, cijfers en ontwikkelingen	12
Het internationaal onderwijs in Nederland: Een typologie	13
Trends	16
Beschouwing en conclusies	20
SWOT-analyse	21
Drie belangrijke aandachtsgebieden	23
Aanbevelingen	26
Aandachtsgebied Marketing	27
Aandachtsgebied Kwalitatieve versterking	28
Aandachtsgebied Groei en spreiding	30
Bijlagen	31
1. Projectorganisatie	32
2. Geraadpleegde personen en organisaties	33
3. Raming additionele kosten	35
4. De verschillende internationale programma's	36
5. Overzicht Nederlands Internationaal Onderwijs	40
6. Lijst van bestudeerde literatuur	44
7. Lijst van afkortingen	45

Voorwoord

De wereld globaliseert, alles staat met elkaar in verbinding. De uitdaging is om in deze ontwikkeling mee te gaan en bij te blijven. Als voorzitter van het College van Bestuur van ROC Eindhoven en als lid van het Innovatieplatform zie ik de betekenis van kenniswerkers met een internationale oriëntatie. Zij zijn hier in de regio onmisbaar maar ook in Nederland en zelfs voor de gehele globaliserende samenleving. Ook andere landen zien het belang van een internationaal georiënteerde beroepsbevolking in en investeren daarin. Daarom mogen we als Nederland niet afwachten: we moeten mee in deze ontwikkeling!

Ikzelf ervaar dagelijks de noodzaak van goed onderwijs als voorzitter. Het is van groot belang dat bij jongeren de basis op orde is. Dit is naast mijn persoonlijke overtuiging ook de boodschap van de acties uit de Kennisinvesteringsagenda (KIA) en de analyse 'Nederland in de wereld, connecting global ambitions' van het Innovatieplatform. Als lid van de KIA coalitie maak ik mij hard voor het belang van onderwijs en wetenschap in Nederland.

Internationaal onderwijs is een pré. Niet alleen voor de kinderen van kenniswerkers die zich in ons land vestigen (expats) maar ook voor onze eigen leerlingen. De groei van tweetalig onderwijs draagt bij aan de internationale oriëntatie van de beroepsbevolking. In dit advies wordt een aantal knelpunten gesignaleerd en voorzien van aanbevelingen om tot verbetering te komen.

Door de uitvoering van deze aanbevelingen voortvarend ter hand te nemen zal de positie van het international onderwijs worden versterkt. Daarmee wordt ook Nederland als vestigingsplaats voor het internationale bedrijfsleven sterker op de kaart gezet.

Kees Tetteroo

Lid van het Innovatieplatform

Management samenvatting

Waarom dit advies?

In 'Nederland in de Wereld, Connecting Global Ambitions' formuleert het Innovatieplatform (IP) de ambitie het primair en secundair internationaal onderwijs in Nederland tot de top 5 te laten behoren in 2015. Dit betekent dat het onderwijs een belangrijk selling point moet worden voor Nederland. In de huidige globaliserende wereld is het belangrijk een aantrekkelijke vestigingsplaats te zijn voor internationale bedrijven. Voor expats behorende bij deze bedrijven is een goed onderwijssysteem voor hun kinderen van groot belang, daarnaast is een bedrijf gebaat bij een land waarvan de beroepsbevolking internationaal georiënteerd is. Op de versterking van het internationaal onderwijs richt zich dit advies.

Internationaal onderwijs in Nederland

Nederland kent een divers stelsel van internationaal onderwijs. Er zijn vier 'soorten':

- Buitenlandse nationale scholen; scholen opgericht en in stand gehouden door nationale overheden (zoals de Franse of Japanse school)
- Onafhankelijk internationale scholen, Engels-talig en met een internationaal curriculum die self-supporting zijn.
- Nederlandse internationale scholen.
- Tweektalig onderwijs; dit is regulier Nederlands onderwijs dat voor een groot deel in het Engels wordt verzorgd.

Het gaat bij de eerste drie soorten om ongeveer 40 scholen met bijna 13.000 leerlingen.

Betrekken we het tweektalig onderwijs daarbij, dan komen er 100 scholen en 15.000 leerlingen bij.

De Rijksoverheid bekostigt het onderwijs aan de Nederlandse internationale scholen voor meer dan de helft en het tweektalig onderwijs volledig.

De andere soorten zijn geheel afhankelijk van schoolgelden (door ouders en/of hun werkgevers te dragen) en (in het geval van de eerste soort) bijdragen van de desbetreffende nationale overheid.

Drie belangrijke aandachtsgebieden

Het internationaal onderwijs in Nederland is van een goede inhoudelijke en onderwijskundige kwaliteit, kent verschillende prijsniveaus (en is daarmee relatief goed toegankelijk) is over het algemeen redelijk bereikbaar en laat een duidelijke groei zien. Echter, er zijn knelpunten, die met betrekkelijk eenvoudige interventies verholpen kunnen worden. Zo is het gedifferentieerde aanbod weinig transparant en slecht zichtbaar naar de buitenwereld toe.

Daarnaast verschuift de focus geleidelijk van de 'klassieke' internationale school (zoals de British of American School) naar internationalisering van het Nederlandse reguliere onderwijs. Door de huidige recessie zijn steeds minder internationale bedrijven bereid aan hun expats hoge vergoedingen te betalen voor het schoolgeld van hun kinderen. Daardoor vindt een zekere verschuiving plaats van de dure private scholen naar Nederlandse Internationale Scholen. Ook het Tweektalig Onderwijs (TTO) is sterk in opkomst; op steeds meer Havo en VWO scholen wordt een tweektalig programma aangeboden. Het Internationaal Baccalaureaat wordt daar echter niet aangeboden. Zowel voor expat-kinderen als

voor Nederlandse kinderen die een opleiding willen gaan volgen in het buitenland kan dit later een belemmering vormen. Tevens doen zich vaak problemen voor met de stichting van een internationale school, in het bijzonder in termen van huisvesting en de financiering daarvan. De verantwoordelijkheid voor uitbreiding van een bestaande of starten van een nieuwe Nederlandse internationale school ligt bij lokale partijen (gemeente, scholen, bedrijven). Op dat niveau zullen dus handvatten geboden moeten worden om het stichten van een internationale school te vergemakkelijken.

Drie acties

Voor de drie belangrijkste knelpunten die hierboven zijn genoemd stelt het IP de volgende drie acties voor:

1. **Versterk de marketing rondom Nederlands internationaal onderwijs.** Hierbij valt te denken aan het promoten van het gedifferentieerde aanbod tijdens handelsmissies, het aangaan van intensieve contacten met internationale topuniversiteiten en het aanbieden voor een one-stop-shop-website voor expats met informatie over het aanbod van onderwijs, naast de mogelijkheid tot het aanvragen van vergunningen et cetera. Het ministerie van Economische Zaken zal, deels in de vorm van Stichting NFIA, in samenwerking met de website www.newtoholland.nl deze taak voor zijn rekening nemen.
2. **Breid de mogelijkheden tot het aanbieden van het IB curriculum uit.** Sluit aan bij de huidige pilot van OCW, waarin ook Nederlandse leerlingen ingeschreven kunnen worden op een internationale school. Daarnaast moet het mogelijk worden een IB-programma te volgen op scholen waar tweektalig onderwijs wordt aangeboden. Deze actie is gericht tot het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap.
3. **Faciliteer het uitbreiden van bestaande of vestigen van nieuwe internationale scholen.** Momenteel is er veel kennis en expertise beschikbaar binnen de verschillende internationale scholen in Nederland. Zij hebben de gelegenheid veel van elkaar te leren. De kennis en expertise rondom het stichten van een internationale school zou gebundeld moeten worden in een draaiboek. Servicecentrum scholenbouw en de VNG zouden in samenwerking met het ministerie van OCW deze actie op zich kunnen nemen.

Aanleiding en ambitie

Nederland in de Top 5 van landen met grootste concurrentiekracht en een verhoging van de productiviteitsgroei, dat is de centrale ambitie van het Innovatieplatform (IP) in het op 1 oktober 2008 door premier Balkenende gelanceerde programma 'Nederland in de Wereld'. Om dit te realiseren heeft het IP tien concrete acties geformuleerd (zie tabel 1). De rode draad door alle ambities van het programma 'Nederland in de Wereld' is het Nederlandse vestigingsklimaat. Nederland heeft – in termen van bijvoorbeeld infrastructuur, creativiteit, flexibiliteit, innovatief vermogen – veel te bieden. Echter, in deze tijd van globalisering en de opkomst van nieuwe economieën is een versterking van die kwaliteiten nodig om de internationale concurrentie voor te blijven.

De tien ambities van het Innovatieplatform

Tabel 1: De tien concrete acties van het Innovatieplatform *

Ambitie IP	Omschrijving
1 Vijftig internationale ondernemingen	Het Innovatieplatform wil dat er binnen tien jaar vijftig internationale toonaangevende ondernemingen (uit de Fortune 500) Nederland hebben verkozen als basis voor hun mondiale of Europese bedrijfsactiviteiten. Vijftig is een richtgetal voor de meest toonaangevende ondernemingen in de wereld, maar moet worden aangevuld met een veelvoud van kleinere internationale ondernemingen.
2 Paint the World Orange Contest	Het Innovatieplatform daagt in 2008 creatievelingen uit om Nederland internationaal te positioneren als 'the place to be' voor bedrijven en toptalenten.
3 1000 PhD's	Het Innovatieplatform streeft er naar om 1000 extra internationale top promovendi en gepromoveerden naar Nederland te halen. Het is ook daarvoor nodig dat universiteiten zich specialiseren in onderscheidende kennisclusters. Dit versterkt ook de groeikansen voor sleutelgebieden en de aantrekkingskracht voor buitenlandse ondernemingen.
4 Internationale scholen	Voor internationale ondernemers, <i>captains of industry</i> en topwetenschappers is het internationale onderwijs een belangrijke overweging en voorwaarde om zich in Nederland te vestigen. Het Innovatieplatform wil dat het internationaal primair en secundair onderwijs in Nederland in 2015 tot de top 5 in de wereld behoort. Top-colleges in het buitenland erkennen Nederlandse internationale scholen als uitmuntende toeleveranciers van studenten. Voor internationale ondernemers, <i>captains of industry</i> en topwetenschappers is het internationale onderwijs een belangrijke overweging en voorwaarde om zich in Nederland te vestigen.
5 Grote projecten	Het Innovatieplatform ondersteunt de realisering van enkele grote innovatieprojecten in Nederland die onze economische sterktes internationaal etaleren.
6 Nederland als testbed/living lab	Nederland is door zijn kritische consumenten en divers samengestelde bevolking een uitstekende proeftuin (living lab of testbed) voor het uitproberen van nieuwe producten en diensten. Het Innovatieplatform daagt Nederlandse bedrijven uit deze positie als testbed voor internationaal opererende bedrijven verder uit te bouwen.
7 Groeiversneller	Nederland heeft relatief weinig MKB-bedrijven die doorgroeien en tot de mondiale wereldtop gaan behoren. Het programma Groeiversneller faciliteert minimaal 100 MKB-bedrijven om een omzetgroei van enkele miljoenen naar minimaal 20 miljoen euro per jaar te realiseren, mede door internationalisering.
8 Slimmer werken	Uit onderzoek van het Innovatieplatform blijkt dat veel bedrijven qua productiviteitsgroei achterlopen bij hun peers in dezelfde sector. Het Innovatieplatform wil de komende jaren 10.000 ondernemingen aanzetten hun productiviteit te verhogen.
9 Kennis investeringsagenda	Het realiseren van de ambities en acties van de Kennisinvesteringsagenda is een minimale voorwaarde om Nederland weer zijn prominente positie als kenniseconomie binnen de OECD te laten herwinnen.
10 Versterking Sleutelgebieden	Internationaal opvallende sleutelgebieden spelen voor Nederland een belangrijke rol in de globale economie: Flowers & Food; High-tech Systemen & Materialen; Water; Creatieve industrie; Chemie en Pensioenen & Sociale Verzekeringen.

* bron: Nederland in de wereld, 2008

Relevantie en achtergrond

Om Nederland op het gebied van onderwijs en wetenschap tot de wereldtop te laten behoren werd in 2006 de Kennisinvesteringsagenda (KIA) gelanceerd. Om in internationaal opzicht aan de top te blijven op de terreinen innovatie, productie en dienstverlening, is een excellente educatieve infrastructuur een vereiste. De KIA is een langetermijnvisie met daaruit voortkomend een aantal indicatoren die jaarlijks gemonitord worden. 'Nederland in de Wereld' en de KIA vormen de twee pijlers van het Innovatieplatform. Actie 4 uit tabel 1, 'Internationale scholen' ligt precies op het snijvlak van deze twee gebieden: een goede onderwijsvoorziening voor expats van internationale bedrijven versterkt de concurrentiekracht en draagt daarnaast bij tot een internationaal georiënteerde beroepsbevolking van Nederland.

Uit analyses uitgevoerd door McKinsey & Company in het kader van actie 1, 'Vijftig internationale ondernemingen' blijkt een goede onderwijsvoorziening een belangrijke randvoorwaarde voor expats met kinderen. Op basis van deze bevinding liet het Innovatieplatform een quick scan uitvoeren naar de status van het internationaal onderwijs in Nederland. Deze quick scan wees uit dat er groeiende behoefte en belangstelling was voor internationaal onderwijs in verschillende regio's; verschillende gemeenten in Nederland verkennen momenteel de mogelijkheden voor het stichten van een internationale school.

Naast de groeiende behoefte aan internationaal onderwijs bleek de internationalisering van het Nederlandse onderwijs sterk in ontwikkeling. Steeds meer (VWO) scholen bieden naast de reguliere Nederlandse stroming een Engelstalige stroming aan.

KIA foto 2008

In de tweede jaarlijkse KIA-foto van het Innovatieplatform wordt een aparte aanbeveling gedaan die zich richt op industriepolitiek op sleutelgebieden en innovatieregio's. Deel van deze aanbeveling luidt als volgt: 'Voor het creëren van regionale hotspots van wereldformaat is concentratie van kennis niet voldoende. Goede randvoorwaarden zoals eenvoudige procedures voor buitenlandse kenniswerkers, internationale scholen voor hun kinderen en een open, tolerante cultuur zijn minstens zo belangrijk.'

Bron: Nederland in de versnelling, De tweede jaarlijkse foto van de kennisinvesteringagenda (KIA), februari 2008.

C.K. Prahalad

In zijn lezing aan de Universiteit van Amsterdam sprak innovatiegoeroe C.K. Prahalad niet meer van bedrijven maar van 'hubs'. In de toekomst wordt er volgens hem niet meer uitgegaan van hoofdkantoren maar van dynamische hubs waar interactie zal ontstaan tussen grote en kleine bedrijven. Voor het aantrekken van hubs zijn een aantal zaken van belang, waaronder een goed ecosysteem, 'language of business' op alle niveaus en gemakkelijk te bereiken talent; zaken die allen duidelijk raken aan de ambitie van het Innovatieplatform en de relevantie van deze actie onderstrepen. Prahalad gaf aan dat het hebben van goed internationaal onderwijs een 'excellent example' kan zijn van onderscheidend vermogen voor het aantrekken van buitenlandse kenniswerkers.

Bron: Lecture C.K. Prahalad, Universiteit van Amsterdam, 12 maart 2009

De Rijksoverheid erkent eveneens het belang van dit onderwerp. Zo is er naast de ambitie van het IP een verwante ambitie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken om meer internationale organisaties naar Nederland te halen. Ook in dat project, 'Nederland Gastland', is het belang van goed internationaal onderwijs naar voren gekomen. Daar is samenwerking mogelijk met degenen die werken aan het aantrekken van buitenlandse bedrijven.

De behoefte en noodzaak van het onderwerp komt dus zowel van 'bovenaf' als van 'onderop'.

Focus

De beschrijving, analyse en aanbevelingen in dit rapport hebben betrekking op internationaal primair- en voortgezet onderwijs in Nederland; de meeste kinderen van expats gaan voor vervolgonderwijs (beroeps- en hoger onderwijs) terug naar het moederland. Voor gezinnen die langer in Nederland verblijven, ligt meer nadruk op integratie voor de hand en zullen die kinderen veelal kunnen deelnemen aan Nederlandstalig vervolgonderwijs. Overigens zijn er in Nederland in toenemende mate Engelstalige MBO-, HBO- en WO-opleidingen beschikbaar.

Het vestigingsklimaat voor buitenlandse ondernemingen wordt niet alleen bepaald door de kwaliteit van het internationaal onderwijs in ons land, maar ook door een bredere internationale oriëntatie van de Nederlanders. Internationalisering van het (reguliere) onderwijs is daarvoor nodig. De onderwijsraad heeft daarover de afgelopen jaren enkele adviezen opgesteld die kunnen bijdragen aan de doelstellingen van het IP.

Economische situatie

Bij aanvang van het project was het effect van de economische recessie nog niet duidelijk zichtbaar. Door de recessie komen de ambities tijdelijk in een ander daglicht te staan. Veel bedrijven zullen aarzelen met het openen van nieuwe kantoren of vestigingen in het buitenland. Aannemelijk is dat bedrijven kritischer dan voorheen naar de (omvangrijke) kosten van deelname aan internationaal onderwijs zullen kijken. Expats zullen steeds vaker een minder hoge mobility allowance krijgen van hun bedrijf. Dit kan resulteren in een versterking van de vraag naar internationalisering van het Nederlandse onderwijs.

Daarnaast zal door de economische situatie de focus niet alleen liggen op het aantrekken van nieuwe bedrijven, maar ook op het behouden van huidige internationale bedrijven en vestigingen en daarmee op het investeren in de eigen beroepsbevolking.

Expats en (inter)national local contractors

In deze rapportage verstaan we onder een expatriate (expat) een buitenlandse werknemer bij een internationaal opererende organisatie die voor deze organisatie voor een bepaalde tijd naar het buitenland wordt uitgezonden. Expats ontvangen doorgaans van het bedrijf waarvoor ze werken toelagen (mobility allowances), waaruit onder meer onderwijs voor hun kinderen bekostigd kan worden.

Een 'international local contractor' is op eigen initiatief naar het buitenland vertrokken en in dienst bij een in Nederland gevestigd bedrijf. Deze werknemers hebben een contract naar Nederlandse voorwaarden. Ze ontvangen geen financiële toelagen zoals expats. 'National local contractors' zijn Nederlanders die bij een in Nederland gevestigd internationaal bedrijf werkzaam zijn en internationale binding hebben.

Leeswijzer

Het internationaal onderwijs in Nederland laat een grote verscheidenheid zien en een groei in omvang en variatie. Dat is een gunstig gegeven, maar de vraag is of het aanbod onderscheidend en zichtbaar genoeg is om als selling point te kunnen dienen van het vestigingsklimaat van Nederland voor buitenlandse ondernemingen. De verschillende stakeholders (expats, gemeenten, belangenorganisaties etc.) hebben diverse knelpunten benoemd.

De belangrijkste aandachtspunten zijn:

- Het aanbod (en de kwaliteit ervan) is onvoldoende transparant. Voor expats is het moeilijk om zich goed te oriënteren. Door gebrek aan duidelijke informatie ontstaat voor een deel een onjuiste beeldvorming over kwaliteitsniveau, waarde van diploma's en bekostiging door de overheid. Internationalisering van het reguliere curriculum wordt te weinig ingezet als onderdeel van het internationaal onderwijs.
- Het is niet eenvoudig om de groei te accommoderen en om uitbreiding van bestaande of stichting van nieuwe vestigingen te realiseren.
- De spreiding is over het algemeen goed, maar laat ook witte vlekken zien.
- Er is belemmerende regelgeving, vooral met betrekking tot werving van buitenlandse leerkrachten. Het Nederlands internationale basisonderwijs ontbeert zelfs een deugdelijke wettelijke basis (en wordt feitelijk enkel gedoogd).

Bovenstaande zaken zullen in het rapport nader toegelicht worden. In hoofdstuk 2 vindt u een schets van de huidige situatie: feiten, cijfers en ontwikkelingen, gevolgd door een analyse in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 zal bestaan uit een aantal concrete aanbevelingen met als doel de huidige situatie te verbeteren en een bijdrage te leveren aan het realiseren van de IP-ambities.

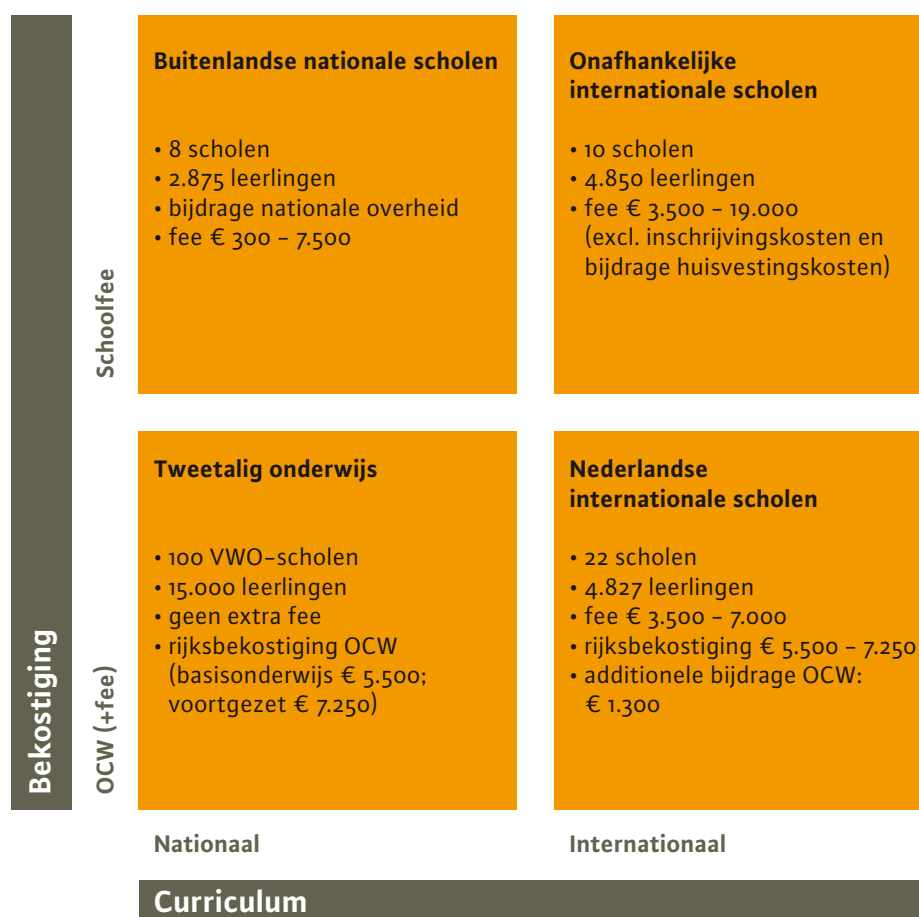
Feiten, cijfers en ontwikkelingen

Dit hoofdstuk geeft de belangrijkste feiten en cijfers en schetst de ontwikkeling van het internationaal onderwijs in Nederland. Daarmee wordt een basis gelegd voor de analyse in het volgende hoofdstuk.

Het internationaal onderwijs in Nederland: een typologie

Het internationaal onderwijs in Nederland is divers. We onderscheiden, langs de dimensies 'bekostiging'¹ en 'curriculum' vier 'soorten'. Binnen de door OCW bekostigde vorm van internationaal onderwijs maken we nog onderscheid in volledig Engelstalig onderwijs en tweetalig onderwijs. Ongeveer de helft van alle internationale scholen in Nederland valt niet onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid (en wordt ook niet door de overheid bekostigd).

Figuur 1. Het internationaal onderwijs in Nederland

¹ Onder 'bekostiging' wordt verstaan: kosten van huisvesting, materiële instandhouding en lerensalarissen.

Onafhankelijke internationale scholen

De onafhankelijke internationale scholen in Ommen en Amsterdam behoren tot de oudste internationale scholen in Nederland. Ze zijn in financieel opzicht en wat betreft onderwijsprogramma niet verbonden aan een bepaald land. Ze richten zich niet op een specifieke culturele of nationale groep van expats. De scholen bieden het onderwijs in het Engels aan. De opleiding wordt afgesloten met een Internationaal Baccalaureaat (IB) of International General Certificate of Secondary Education (IGCSE); tevens bestaat de optie om een American High School diploma te ontvangen. Deze scholen zijn relatief duur, maar daar staat een campus met goede faciliteiten tegenover. De school in Ommen biedt de mogelijkheid van kost en inwoning.

Onder de onafhankelijke scholen vallen ook Engelse en Amerikaanse scholen. Hoewel de Engelse en Amerikaanse scholen van oudsher bedoeld zijn voor de Britse en Amerikaanse leerlingen in het buitenland, zijn ze uitgegroeid tot een wereldwijd netwerk van scholen die ook kinderen met andere nationaliteiten aantrekken. Tegenwoordig richten ze zich dan ook op expats in het algemeen en bieden naast het nationale curriculum het IB-Diploma Programme aan. In financieel opzicht zijn ze onafhankelijk.

De onafhankelijke scholen zijn te vergelijken met zelfstandige (internationale) ondernemingen.

Naast de onafhankelijke internationale scholen zal in 2009 een United World College (UWC) zijn deuren openen in Maastricht. UWC is een brede internationale educatieve beweging die zich inzet voor vrede en duurzaamheid. UWC heeft een wereldwijde keten van 12 middelbare scholen met leerlingen uit meer dan 120 landen.

Buitenlandse nationale scholen

De acht buitenlandse nationale scholen zijn vergelijkbaar met Nederlandse scholen in het buitenland. Het onderwijs richt zich specifiek op kinderen van expats uit een bepaald land die korte tijd in Nederland verblijven. Het onderwijs volgt in principe het nationale curriculum van het uitzendende land zodat de leerlingen probleemloos in het land van herkomst verder kunnen leren. Het uitzendende land financiert dit onderwijs en inspecteert de scholen op dezelfde wijze als zij dat met hun reguliere scholen doen. Een multinationale variant van een buitenlandse nationale school is de AFNORTH International

School (opgericht door Canada, Duitsland, Groot-Brittannië en Verenigde Staten), die onderwijs biedt aan de ongeveer 1.000 kinderen van geleverden en personeel van het NATO Joint Force Command in Brunssum.

Internationaal Georiënteerd Onderwijs²

Het Internationaal Georiënteerd Onderwijs (IGO) is beschikbaar in het basisonderwijs (IGBO) en het voortgezet onderwijs (IGVO). De IGO scholen zijn reguliere Nederlandse scholen met een internationale afdeling en vallen onder verantwoordelijkheid van het ministerie van OCW. De schoolinspectie ziet toe op de kwaliteit. Deze internationale afdelingen verzorgen internationaal onderwijs in de Engelse taal aan kinderen die (tijdelijk) in Nederland verblijven. Daarnaast is het voor Nederlandse kinderen die op korte termijn naar het buitenland vertrekken mogelijk om internationaal georiënteerd onderwijs te volgen. De scholen zijn ontstaan uit de behoefte van Nederlandse bedrijven (Shell, Philips e.d.) aan onderwijs voor hun buitenlandse werknemers. Meestal is de internationale afdeling gehuisvest in een Nederlandse school; in sommige gevallen is de internationale afdeling op een aparte locatie gevestigd.

Hoewel de nadruk in het IGO ligt op integratie met het Nederlandse onderwijs wordt in het voortgezet onderwijssysteem zowel het IGCSE- als het IB-programma aangeboden.³ Nederlandse kinderen zijn overigens verplicht om naast het IB-programma Nederlands op eindexamenniveau te volgen. In het primair onderwijs zien we programma's als het International Primary Curriculum (IPC), het IB-Primary Years Program (PYP), het British National Curriculum (BNC) of een eigen internationale variant daarvan. Aangezien het IGO onder het Nederlandse onderwijs-bestel valt, zijn de extra kosten voor de ouders (schoolfee) relatief laag en zijn de faciliteiten over het algemeen te vergelijken met de 'gewone' Nederlandse school.⁴

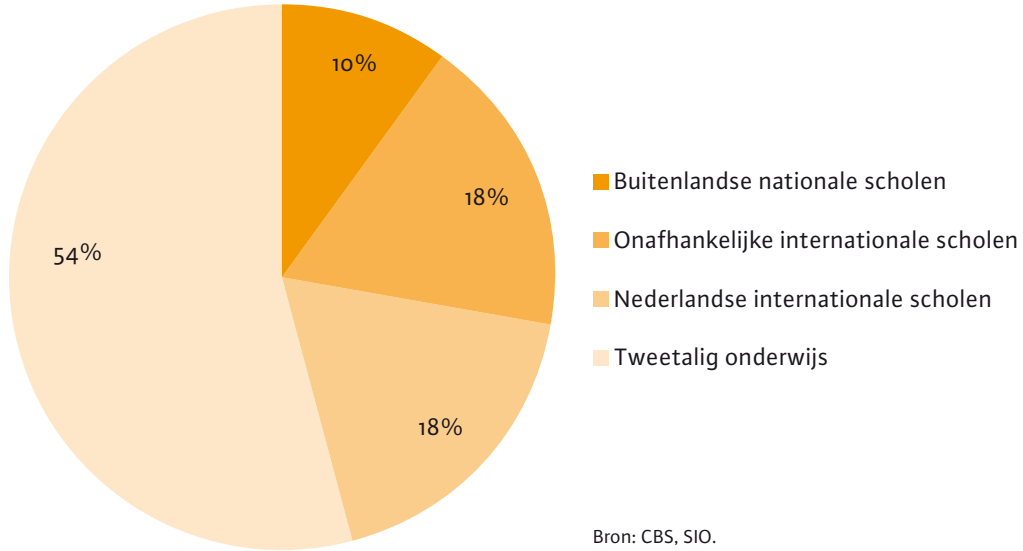
Als specifiek onderdeel van het IGBO kan nog genoemd worden de in Den Haag gevestigde The Lighthouse Foundation for Special Education, voor kinderen met een ernstige gedrag en/of ontwikkelingsstoornis (special needs). De school vormt een onderdeel van de IGBO afdeling van de Haagsche Schoolvereniging en wordt als zodanig door OCW bekostigd. Het onderwijs wordt in het Engels verzorgd en is gericht op de integratie van de kinderen in het internationale onderwijs.

² De IGO scholen presenteren zich sinds enige jaren als Dutch International Schools (DIS).

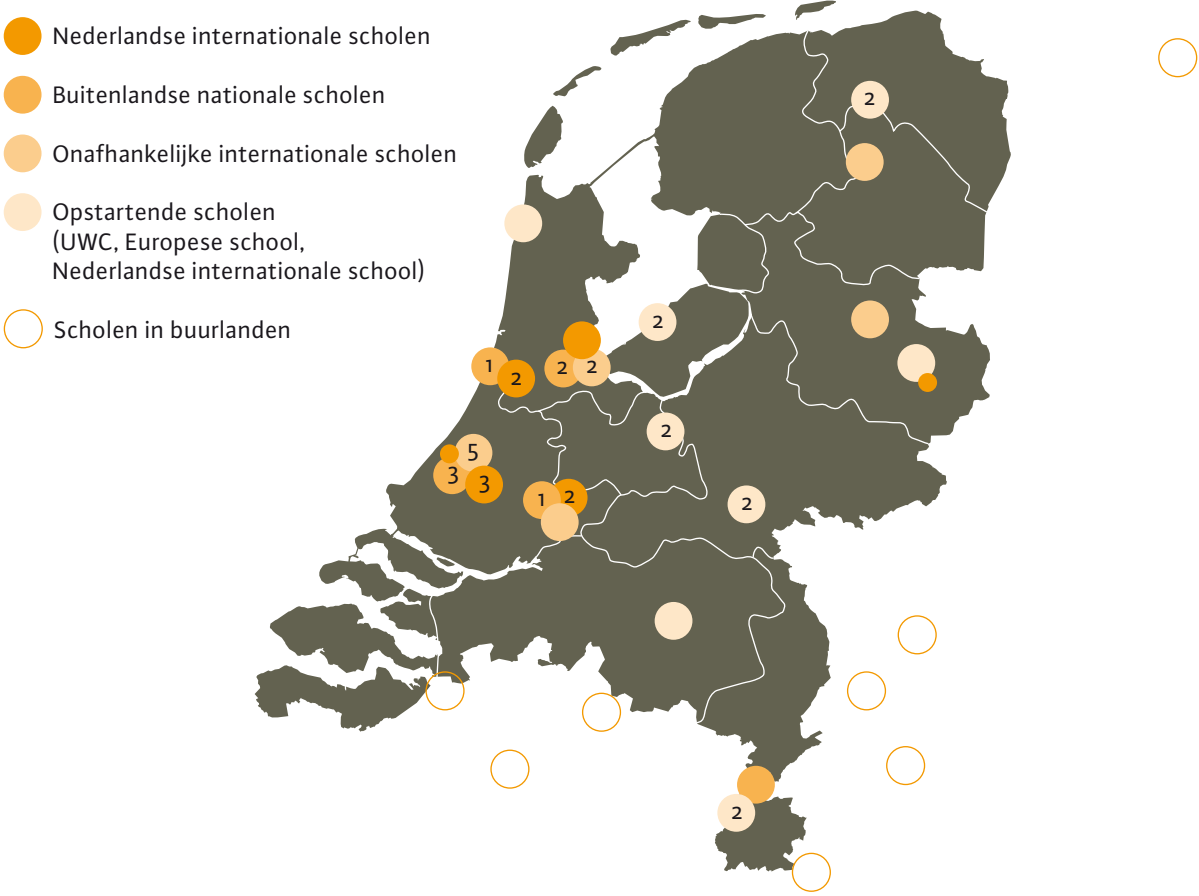
³ IB: International Baccalaureate, bestaande uit Middle Years Program (MYP) en Diploma Programme (DP).

⁴ In bijlage 4 vindt u een toelichting op de verschillende curricula.

Figuur 2. Relatieve omvang van de verschillende typen internationaal onderwijs

Figuur 3. Spreiding internationaal onderwijs in Nederland (exclusief TTO)

Tot het Nederlandse internationaal onderwijs rekenen we hier ook de Europese school te Bergen-NH. Om de mobiliteit van ambtenaren van de EU te vergemakkelijken zijn in Europa aparte scholen gesticht. De scholen zijn in principe alleen toegankelijk voor kinderen van ambtenaren werkzaam bij de EU, maar tegenwoordig worden onder voorwaarden ook kinderen van niet-EU ambtenaren toegelaten. Er is een speciaal Europees curriculum ontwikkeld gericht op instroom in het reguliere onderwijs van het thuisland: het EB (Europees Baccalaureaat). Kenmerkend voor het EB programma is dat het onderwijs meerdere instructietalen heeft en dat het moedertaalonderwijs centraal staat. Een nieuwe ontwikkeling in dit segment vormt de zogenaamde European Schooling. Een nationale school biedt (na accreditatie) het Europees Baccalaureaat aan. In Den Haag zal vanaf 2010 European Schooling worden aangeboden aan een IGO school.

Tweetalig Nederlands onderwijs

Hoewel het reguliere Nederlandse onderwijs niet onder het internationale onderwijs valt, blijkt dat veel kinderen van expats naar een school gaan waar tweetalig onderwijs (TTO) wordt aangeboden. Dit zijn vaak expats die van plan zijn (langer) in Nederland te blijven of die deze vorm als een goed alternatief voor het IGO onderwijs zien (soms mede vanwege de afstand of gelet op de kosten).

TTO is een vorm van internationalisering van het reguliere Nederlands onderwijs. Het TTO komt in principe voort uit het IGO dat bedoeld is voor de migrerende leerling. Het internationale karakter van het IGO wekte echter de interesse van veel leerlingen die niet aan de toelatingseisen voldeden. Dit leidde in 1989 tot de oprichting van een tweetalige onderwijs voor Nederlandse leerlingen op reguliere scholen. Inmiddels wordt het tweetalige onderwijs op 100 scholen aan zo'n 15.000 leerlingen onderwezen. Het tweetalig onderwijs wordt aangeboden op HAVO en VWO scholen en afgesloten met eenzelfde diploma. Vijftig procent van het onderwijs wordt in het Engels (als instructietaal) aangeboden (op één school in het Duits) en leerlingen ontvangen daarom naast hun Havo of VWO-diploma ook een IBO taalcertificaat. De ouderbijdrage is meestal hoger dan bij het reguliere voortgezet onderwijs.

Daarnaast kennen we, om de internationalisering verder te stimuleren, binnen het Nederlandstalige onderwijs ook andere stromen van onderwijs in een

niet-Nederlandse instructietaal (veelal Engels). Dat gebeurt in het kader van in Lissabon (2000)⁵ en in Barcelona (2002)⁶ gemaakte afspraken. Er zijn twee vormen:

- VTO: Versterkt Talen Onderwijs (voortgezet onderwijs)
- VVTO: Vroeg Vreemdetalenonderwijs (basisonderwijs).

Early Bird

Een 'good practice' in het VVTO is het Early Bird project. Officieel wordt Engels pas in groep 7 van het basisonderwijs aangeboden. De Minister van Onderwijs heeft geen beleid ontwikkeld om Engels eerder aan te bieden. Dat hebben scholen en besturen de laatste vijf jaar zelf gedaan. Met dit project wordt al in groep 1-2 spelonderwijs begonnen met luister- en spreekvaardigheid Engels. Engels bestrijkt 10-15 procent van de onderwijstijd.

De figuren 2 en 3 op de vorige pagina brengen respectievelijk de relatieve omvang van de verschillende typen internationaal onderwijs in Nederland en de spreiding in beeld.

Trends

Groei internationaal onderwijs

Het internationaal onderwijs groeit, maar per 'type' verschilt de groei; Figuur 4 laat dat zien.

Marktpositie van de verschillende typen internationaal onderwijs

In de Bostonmatrix, weergegeven in Figuur 5, worden de verschillende typen internationale scholen op twee assen gepositioneerd:

- Relatief marktaandeel
- Relatieve groei.

Een positionering in de rechterbovenhoek van matrix is het meest gunstig. De plaatsing in de matrix is niet exact, maar indicatief.

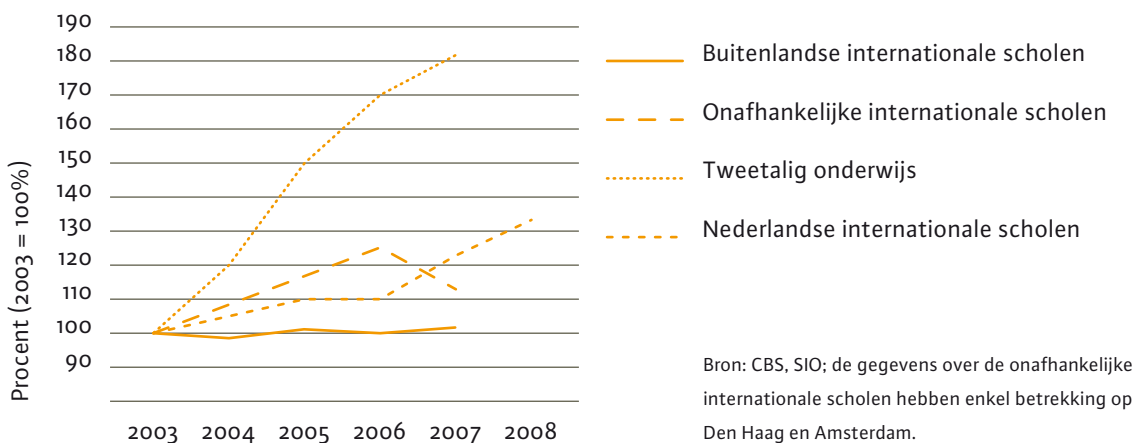
⁵ In de in Europees verband afgesloten Lissabon Strategie is vastgelegd dat ernaar gestreefd zal worden dat elke Europese burger op den duur minimaal twee moderne vreemde talen beheerst.

⁶ In de Barcelona doelstellingen (maart 2002) is in de implementatiestrategie vastgelegd dat landen zich zullen inspannen om:

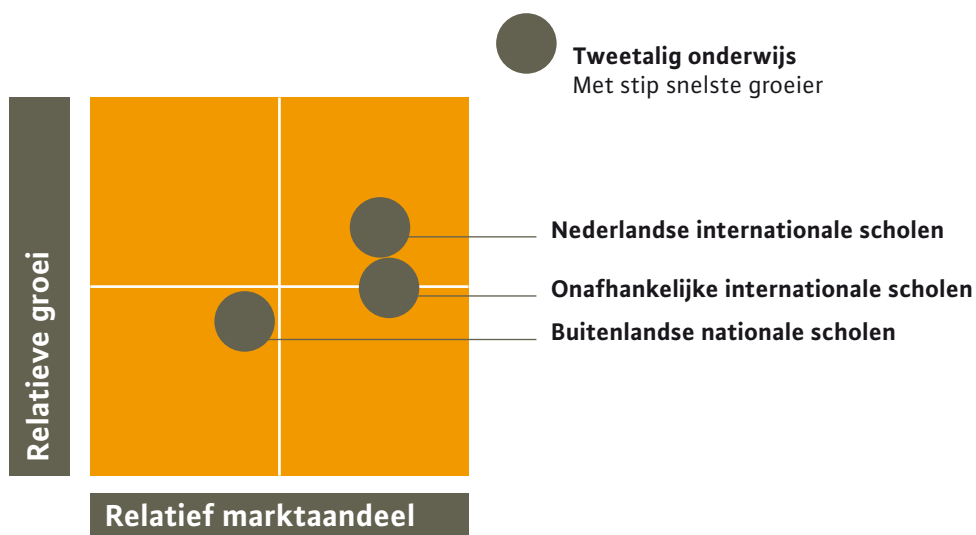
- iedereen aan te sporen om naast de moedertaal twee of meer andere talen te leren;
- scholen aan te moedigen om het talenonderwijs doeltreffender in te richten.

Figuur 4. Groei internationaal onderwijs

Figuur 5. Internationaal onderwijs in de Boston matrix

Globalisering

Globalisering is niet meer tegen te houden en zal een steeds grotere impact hebben op de samenleving. In toenemende mate is het voor de Nederlandse beroepsbevolking van belang dat werknemers meerdere talen spreken en internationale (werk)ervaring opdoen. Een positieve ontwikkeling in dit verband is de toelating van 'gewone' Nederlandse kinderen tot het IGBO en IGVO en de groei van het aantal leerlingen in het TTO.

Onder invloed van de economische crisis is de verwachting dat de instroom van de 'klassieke' expats zal dalen en er een verschuiving zal plaatsvinden naar een grotere instroom van international local contractors.

Expats verblijven tijdelijk in een bepaald land. Voor hun kinderen is het van belang dat het onderwijs bij iedere verhuizing weer aansluit.

Deze kinderen komen meestal terecht op buitenlandse nationale scholen of onafhankelijke internationale scholen. Echter, door de economische situatie, zijn toelages vaker gemaximeerd en zodoende niet altijd toereikend meer voor de duurste scholen. Dit leidt ertoe dat kinderen van expats nu vaker naar Nederlandse internationale scholen gaan in plaats van naar de dure onafhankelijke internationale scholen.

De afgelopen periode is zichtbaar geworden dat internationale bedrijven gaandeweg meer een beroep gaan doen op zogeheten international local contractors (en ook national local contractors) in plaats van de traditionele expats. Deze laatste groep ontvangt geen hardship allowances voor onderwijs; kinderen van international local contractors komen veelal terecht op IGO scholen of in het TTO.

Door de toename van het aantal international local contractors verbreedt de populatie op de internationale scholen zich. Het grootste deel van de kinderen van international local contractors bezoekt ook Nederlandse internationale scholen. Het aantal leerlingen op deze scholen neemt mede daarom ook snel toe.

Behalve de international local contractors zijn ook de national local contractors van belang. Dat zijn Nederlandse werknemers die hier voor buitenlandse bedrijven werken (en in het verlengde daarvan mogelijk ook in het buitenland gaan werken).

Voor hun kinderen kan deelname aan internationaal onderwijs gewenst zijn. Dat levert hoe dan ook een bijdrage aan de internationalisering van de toekomstige Nederlandse beroepsbevolking.

Tabel 2. Product–markt combinaties van typen scholen en doelgroepen

Soort onderwijs	Doelgroep		
	Expats	International local contractors	National local contractors
Onafhankelijke Internationale scholen	•••		
Buitenlandse scholen	••		
Nederlandse internationale scholen	••	•••	•
Tweetalig onderwijs		••	••
Nederlandse scholen		•	•••

Toelichting: het aantal • geeft (indicatief) de mate van ‘matching’ aan. De feitelijke verdeling in termen van leerlingaantallen hoeft daar niet parallel aan te lopen.

Ontwikkelingen internationaal onderwijs in het buitenland

Nederland heeft met het IGO een uniek systeem dat niet voorkomt in de ons omringende landen. Het internationaal onderwijs in Europa bestaat namelijk grotendeels uit zelfstandig opererende scholen. België kent een groot aantal onafhankelijke internationale scholen, alsmede vijf Europese scholen, die in principe alleen toegankelijk zijn voor kinderen van Europese ambtenaren. In Frankrijk kunnen internationale leerlingen terecht op het Lycée International, dat een internationale optie voor het Franse baccalaureaat aanbiedt. Dat is gratis maar exclusief en academisch georiënteerd. Naast onderwijs in het Frans (verplicht) is het ook mogelijk om in de moedertaal onderwijs te ontvangen.

In Duitsland en de Scandinavische landen zijn een flink aantal internationale scholen die deels of geheel door de overheid worden bekostigd. Voorts is in Duitsland in de jaren negentig van de vorige eeuw een netwerk van tweetalige onderwijsvoorzieningen ontstaan. Deze Europascholen zijn niet slechts toegankelijk voor kinderen van expats maar juist ook voor Duitse leerlingen. De Duitse overheid bekostigt de Europascholen. Zowel in Duitsland als in Scandinavië stimuleert en subsidieert de overheid moedertaalonderwijs.

Tot slot zijn in het Verenigd Koninkrijk door een tijdelijke investeringsmaatregel van de overheid het aantal scholen met een IB-programma sterk toegenomen. Momenteel bieden daar ruim 165 scholen het IB aan.

Beschouwing en conclusies

Internationalisering van het onderwijs in Nederland heeft vooral vorm gekregen door lokale initiatieven, afkomstig van gemeenten en ouders. Dat gaat over het algemeen goed: er is groei in het TTO en het IGO. Gegeven deze groei en de ambitie om 50 internationale bedrijven aan te trekken heeft de beweging van onderaf behoefte aan facilitering. Ontwikkeling van het internationaal onderwijs is dienstbaar aan de verbetering van het vestigingsklimaat voor internationale bedrijven; daarnaast vergroot het de internationale oriëntatie (en de taalvaardigheid) van de Nederlandse beroepsbevolking. Immers, de aanwezigheid van een internationaal georiënteerde beroepsbevolking die haar talen spreekt kan het voor buitenlandse ondernemingen aantrekkelijker maken om met Nederlanders te werken (en om deze Nederlanders eventueel in te zetten in andere landen) en zo het aantal (kostbare) expats terug te brengen.

SWOT-analyse

Ook al is het internationale onderwijs de afgelopen tien jaar met zo'n 60 procent gegroeid, met het oog op de huidige economische ontwikkelingen, de globalisering, de opkomst van nieuwe economieën en de ambitie van het IP om het Nederlandse internationaal onderwijs tot de top 5 van de wereld te behoren is het noodzakelijk om de aandacht voor het internationaal onderwijs niet te laten verslappen.

Na het consulteren van gemeenten, internationale scholen, belangenverenigingen en het bestuderen van rapporten die eerder zijn verschenen over dit onderwerp is een duidelijk beeld ontstaan over sterke en zwakke punten van het internationaal onderwijs en over de kansen die er liggen de bedreigingen die tegemoet getreden moeten worden.

Sterke punten

- De diversiteit van het aanbod: de vier 'typen' scholen komen tegemoet aan verschillende wensen en aan verschillende financiële mogelijkheden. Buitenlandse internationale scholen waarborgen de relatie met taal en cultuur van het land van herkomst en maken het mogelijk de onderwijscarrière daar naadloos voort te zetten. Onafhankelijke internationale scholen staan open voor een brede doelgroep en bereiden voor op doorstroom naar internationaal vervolgonderwijs. De Nederlandse internationale scholen kennen een gunstig prijsniveau, bereiden de leerlingen voor internationale doorstroom, maar bieden ook mogelijkheden tot meer integratie in de Nederlandse samenleving. Het tweetalig onderwijs brengt voor ouders minder kosten met zich mee, en is goed bereikbaar door de ruime spreiding. Voor ouders en kinderen die wat langer in Nederland verblijven en meer willen integreren, een prima variant.
- Er is sprake van (gedeeltelijke) bekostiging door de Rijksoverheid. Aan deelname aan een Nederlandse internationale school draagt de overheid globaal meer dan de helft bij en het TTO is geheel bekostigd. Daardoor zijn dit gunstig geprijsde varianten zonder dat de kwaliteit lager is.
- Er zijn relatief veel scholen; deze spreiding maakt het internationale onderwijs in Nederland vrij goed bereikbaar.
- Voor expat-ouders en hun kinderen die meer in de Nederlandse samenleving willen integreren zijn er veel mogelijkheden.
- De kwaliteit is over het algemeen hoog, door toezicht van de inspectie en internationale accreditatie.

Zwakke punten

- Het imago van de Nederlandse internationale scholen is – vooral door onbekendheid met de aard en kwaliteit ervan – niet heel sterk.
- In samenhang hiermee is het prijsniveau te noemen. Omdat niet duidelijk is dat de overheid de helft van de kosten betaalt, ontstaat het beeld dat de Nederlandse internationale scholen wegens hun relatief lage schoolfee goedkoop en daarmee kwalitatief van minder niveau zouden zijn.
- Expats verwachten een school met een community functie. Dat zijn zij gewend. Het voorzieningsniveau van de Nederlandse internationale scholen loopt daarbij achter. Dat komt onder meer omdat in Nederland veel van die voorzieningen (zoals sportvoorzieningen) buiten het onderwijs georganiseerd zijn. Uit een korte steekproef bij een aantal topuniversiteiten in de VS blijkt dat er veel waarde wordt gehecht aan de zogenaamde 'soft skills' (sport, muziek, algemene ontwikkeling, contactuele vaardigheden etc.).
- Er zijn veel scholen, verspreid over het land, maar de capaciteit schiet in sommige gevallen tekort (wachtlijsten), daarnaast zijn er regio's die niet of in mindere mate bediend worden (witte vlekken).
- De kwaliteit van het onderwijs hangt sterk af van bevoegde leraren die native speaker zijn. Helaas belemmert de regelgeving het vlot aantrekken van buitenlandse leerkrachten (waardoor uitbreiding van de capaciteit soms minder snel gaat).

Kansen

- De huidige economische crisis biedt ook kansen; door nu te investeren in het verbeteren van de educatieve infrastructuur wordt het gemakkelijker om straks te profiteren als de economie weer gaat aantrekken.
- De belangstelling van Nederlandse ouders en leerlingen voor tweetalig onderwijs is erg groot. Dat versterkt de internationale oriëntatie van de toekomstige beroepsbevolking. Verder ontstaat daarmee een spreiding van tweetalige scholen die eventueel als kristallisatiepunt voor nieuwe internationale scholen kunnen dienen.
- De oprichting van het United World College in Maastricht biedt in termen van marketing een kans voor Nederland. De UWC's genieten veel aanzien van andere landen.

Bedreigingen

- De economische crisis is een kans, maar kan ook een bedreiging zijn als het leidt tot het achterblijven van investeringen in internationaal onderwijs. In dat geval kan bij herstel de aansluiting gemist worden.
- Er is een grote spreiding van betrokkenheden en verantwoordelijkheden rondom het (uitbreiden c.q. oprichten) van een Nederlandse internationale school; dat is belemmerend voor initiatieven tot het oprichten van een nieuwe internationale school.

Figuur 6 vat de bevindingen samen in een SWOT-analyse.

Figuur 6. SWOT-analyse

<p>Sterke punten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversiteit • Overheidsbekostiging (en daardoor lagere schoolfee) • Relatief groot aantal scholen (spreiding) • Veel mogelijkheden voor integratie in Nederlandse samenleving • Kwaliteit (inspectietoezicht en, accreditatie) 	<p>Zwakke punten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imago (onbekend maakt onbemind) • Rijksbijdrage is niet zichtbaar • Voorzieningenniveau sluit niet aan bij referentiekader van expats • Witte vlekken, wachtlijsten • Regelgeving aantrekken buitenlandse leerkrachten
<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Economische crisis (nu investeren om direct te kunnen profiteren als economie weer aantrekt) • Belangstelling voor Tweektalig onderwijs • Vestiging United World College in Nederland 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Economische crisis (niet investeren en daardoor bij herstel de aansluiting missen) • Spreiding van betrokkenheden en verantwoordelijkheden (rijk, provincie, gemeente, scholen, bedrijven) belemmert aansturing, synergie en (voor)financiering van initiatieven

Drie belangrijke aandachtsgebieden

In deze paragraaf worden de aandachtsgebieden in kaart gebracht, in het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op mogelijke oplossingen voor de knelpunten die zijn geïnventariseerd.

Marketing

Het internationaal onderwijs is goed, maar de diversiteit, de mogelijkheden en het kwaliteitsniveau zijn internationaal nog onvoldoende bekend.

Actieve marketing is gewenst. Dat kan door:

- Het inrichten van een integrale, geautoriseerde, informatieportal:
  - Voor alle doelgroepen (scholen, ouders, bedrijven, leerkrachten instanties);
  - Over alle domeinen (wonen, werken, leren, zorg);
  - Met One-stop-shopping functionaliteit (directe doorlink naar diverse inschrijf- en aanvraag-formulieren).
- Inzet van actieve werving en voorlichting in het buitenland, door:
  - Het Nederlandse internationaal onderwijs standaard als onderdeel bij handelsmissies op te nemen;
  - Relatieversterking van de scholen met internationale buitenlandse topuniversiteiten (gericht op doorstroom van schoolverlaters en aantrekken van talent);
  - Informatieversterking aan Nederlandse ambassades.

Om de ambitie van het IP te realiseren zal het internationaal onderwijs opnieuw op de kaart gezet moeten worden en dat kan de sector niet alleen; van de Rijksoverheid wordt een meer sturende rol en een proactieve houding verwacht. De gemeenten zijn aan zet als het gaat om het stichten en uitbreiden van nieuwe scholen en het verbeteren van de voorzieningen voor expats en hun kinderen. De bedrijven kunnen hierin ook een rol spelen. De scholen zelf kunnen, om het imago van het internationaal onderwijs te verbeteren, hun relaties versterken met topuniversiteiten, meer voorlichting geven en zich beter presenteren.

Kwalitatieve versterking

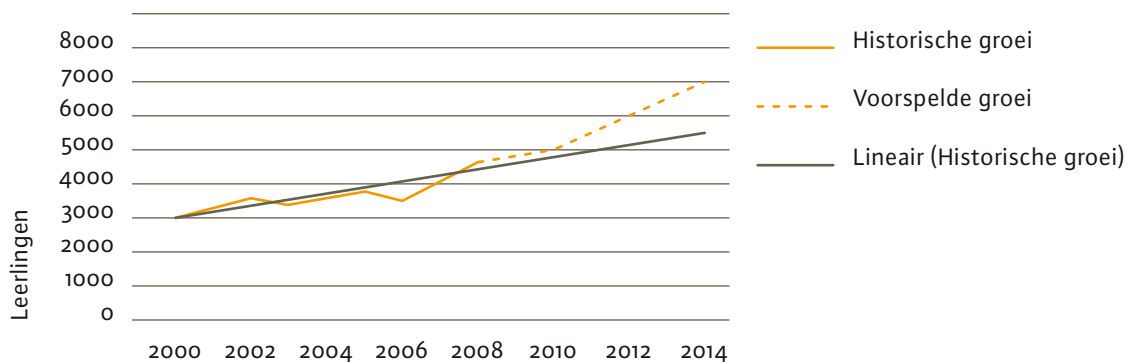
De kwaliteit is op orde, maar kan op onderdelen beter:

- Het (ruimtelijke) voorzieningenniveau (community-services) voldoet niet aan de internationale standaard en aan de verwachtingen van ouders. De Nederlandse internationale scholen zouden daarvoor meer aan kunnen sluiten bij het 'Brede school' concept.
- Door het Internationaal Baccalaureaat programma ook in het Tweetalig onderwijs aan te bieden kunnen twee vliegen in een klap geslagen worden:
  - *Het is zo mogelijk om heel snel een voorlopige internationale afdeling op een school in te richten;*
  - *Het vergoot internationale mogelijkheden van Nederlandse leerlingen.*
- Door samen te werken met internationale topuniversiteiten kunnen de internationale scholen het curriculum aanscherpen, hun toptalent beter ontwikkelen en aantrekkelijker worden voor ouders.
- Kwaliteit staat of valt met aanwezigheid van voldoende native speakers. Gelet ook op de groeiambitie is het zaak de wervingsprocedure voor buitenlandse leerkrachten te versnellen door:
  - *Deze leerkrachten op te nemen als een uitzonderingscategorie in de Wet arbeid vreemdelingen (WAV);*
  - *De inkomensgrens kennismigrantenregeling zo aan te passen (neerwaarts) dat deze op hen van toepassing is;*
  - *Scholen zich bij de IND als gebruiker van kennismigrantenregeling te laten registreren (waardoor de procedure sneller verloopt).*
- Het internationaal basisonderwijs wordt nu formeel enkel gedoogd. Dat is moeilijk uit te leggen; formele legalisering is noodzakelijk.

Groei en spreiding

Het aanbod van internationale scholen in Nederland is groot. De meeste internationale scholen bevinden zich in de Randstad. De Kennisinvesteringsagenda (KIA) benadrukt de link tussen investeren in kennis en het ontwikkelen van Nederland als aantrekkelijke vestigingsplaats. Voor het creëren van regionale hotspots van wereldformaat is concentratie van kennis niet voldoende. Goede randvoorwaarden, zoals internationale scholen, zijn minstens zo belangrijk. De hiervoor al gesignaleerde groei zal doorzetten; de IP-ambities zullen er waarschijnlijk toe leiden dat er meer vraag is naar internationale scholen, bovenop de – op basis van extrapolatie – te verwachten groei; Figuur 7 laat dat zien.

Figuur 7. Inzetten op extra groei

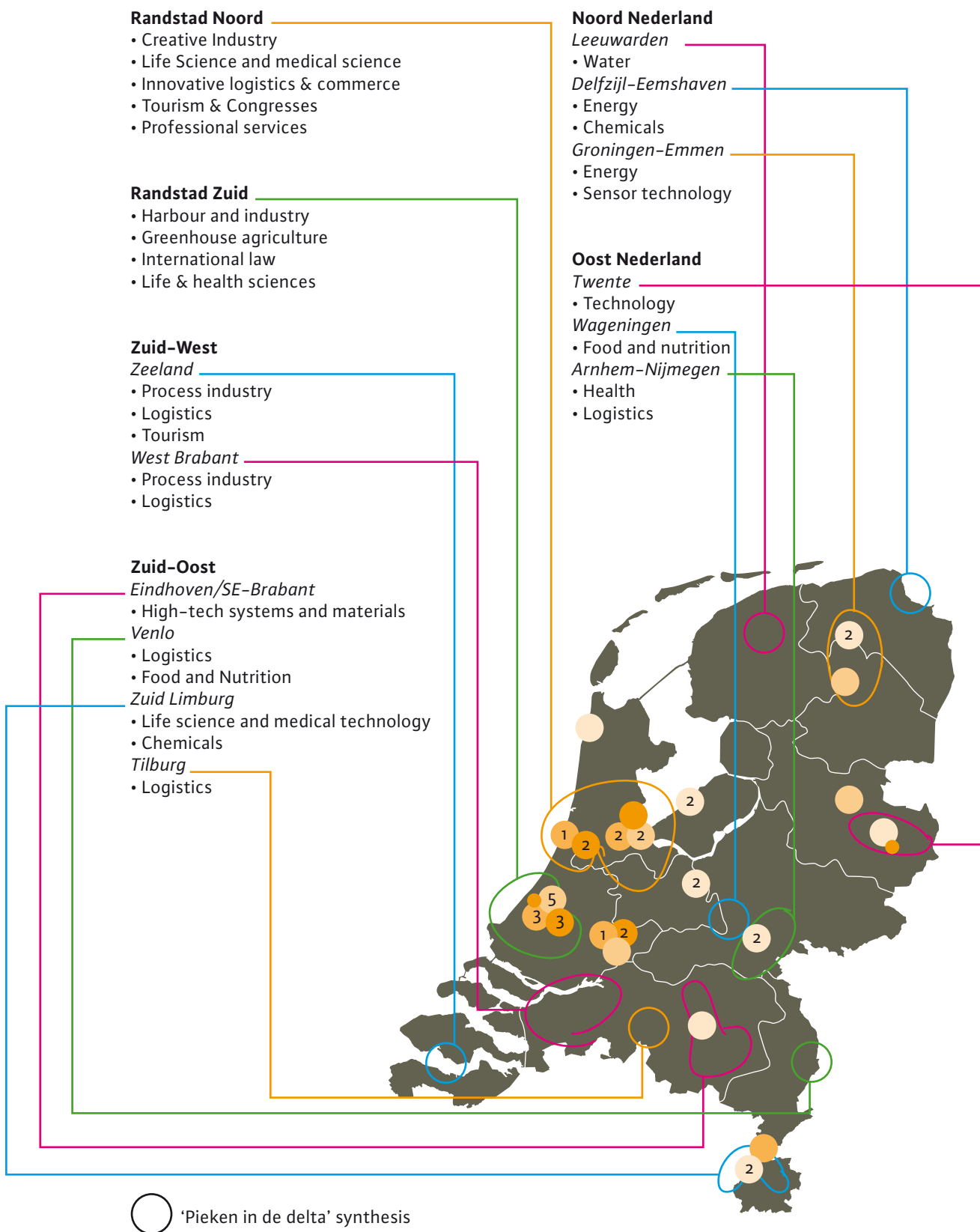

Per regio zal bekeken moeten worden wat voor type internationaal onderwijs aansluit bij de behoefte van de aanwezige bedrijven in een bepaald gebied. Op dit moment is er sommige regio's weinig aanbod voor internationale leerlingen, terwijl er in gebieden met relatief veel internationale scholen soms nog sprake is van wachtlijsten.

In Figuur 8 is te zien hoe de spreiding van het internationaal onderwijs (uit figuur 5) zich verhoudt tot de sleutelgebieden en de innovatiecentra. Zichtbaar zijn de regio's die nu niet voorzien zijn van internationale scholen: West-Brabant, Noord-Nederland (Leeuwarden en Delfzijl), Tilburg, Venlo en Wageningen.

Figuur 8. Spreiding in relatie tot sleutelgebieden en innovatiecentra

Bron: Pieken in de Delta (2006), Berenschot Foto Sleutelgebieden 2008.

Aanbevelingen

De drie aandachtsgebieden (marketing, kwalitatieve versterking en groei en spreiding) uit het vorige hoofdstuk vragen om concrete actie. Bij elk van de aanbevelingen in dit hoofdstuk worden kort het probleem en de richting van de oplossing geschetst en wordt aangegeven op welke manier en door wie het probleem aangepakt zou moeten worden.

Aandachtsgebied Marketing

Aanbeveling 1: richt een integraal informatieportal in

Thema	Centrale informatieportal
Waar schort het aan?	Informatie over het Nederlandse internationale onderwijs is versnipperd, weinig toegankelijk en niet betrouwbaar.
Wat te doen?	Richt één landelijk informatiepunt (een portal) op, dat: <ul style="list-style-type: none"> • Zich richt op alle doelgroepen (internationale ondernemingen en organisaties, ouders en kinderen, (internationale) scholen, buitenlandse leerkrachten etc.). • Betrekking heeft op alle onderscheiden vormen van internationaal onderwijs. • Ook verwijst naar andere relevante onderwerpen zoals, visa, huisvesting, belastingen en gezondheidszorg.
Hoe?	Het informatiepunt wordt opgebouwd in samenwerking met alle betrokken organisaties en bevat ook uitsluitend door die organisaties geautoriseerde informatie. De tweetalige portal (Engels en Nederlands) is in eerste instantie bereikbaar via internet, maar dient tijdens kantooruren ook telefonisch bereikbaar te zijn.
Door wie?	Ministerie van Economische Zaken (NFIA, www.newtoholland.nl) in samenwerking met de partijen die informatie leveren, zoals SIO, Stichting NOB, Expatdesks, IND, IBG, internationale scholen etc.).

Aanbeveling 2: zorg voor actieve werving en voorlichting

Thema	Actieve werving en voorlichting
Waar schort het aan?	De internationale marketing van het gedifferentieerde aanbod in het Nederlands internationaal onderwijs is versnipperd of ontbreekt.
Wat te doen?	Zet het Nederlandse internationaal onderwijs op de wereldkaart.
Hoe?	<ul style="list-style-type: none"> • Maak het Nederlands internationaal onderwijs tot een vast aandachtspunt bij handelsmissies en bij lokale en regionale initiatieven om internationale bedrijven aan te trekken. • Stel in dit verband een informatiepakket samen over het Nederlandse internationaal onderwijs voor universiteiten in het buitenland. Schenk daarbij aandacht aan alle typen van internationaal onderwijs. Zie in dit verband ook de aanbeveling: Relatieversterking internationale topuniversiteiten.
Door wie?	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerie van Economische Zaken • Internationale scholen • Nederlandse Ambassades

Aanbeveling 3: leg relaties met internationale topuniversiteiten

Thema	Relatieversterking met internationale topuniversiteiten
Waar schort het aan?	Het Nederlands internationaal onderwijs is onbekend bij topuniversiteiten. Omgekeerd zijn de Nederlandse internationale scholen onvoldoende op de hoogte van de instroomwensen van deze universiteiten.
Wat te doen?	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen dienen intensiever samenwerking te zoeken met topuniversiteiten, door niet alleen informatie uit te wisselen maar ook door direct in contact te treden opdat de universiteiten de scholen deze bezoeken in het kader van talent scouting. • Om de toelating van leerlingen tot topuniversiteiten te vergroten dienen internationale scholen meer extra-curriculaire activiteiten aan te bieden om leerlingen extra vaardigheden ('soft skills') bij te brengen. Bovendien dienen scholen meer aandacht te schenken aan excellente leerlingen.
Hoe?	Nederlandse internationale scholen zouden een gezamenlijke accountmanager moeten instellen die de relatie onderhoudt met buitenlandse topuniversiteiten.
Door wie?	Internationale scholen.

Aandachtsgebied Kwalitatieve versterking

Aanbeveling 4: versterk de curricula

Thema	Aanbieden IB programma in het TTO
Waar schort het aan?	Deelname aan internationale curricula is voorbehouden aan leerlingen op internationale scholen (type onafhankelijke scholen en Nederlandse internationale scholen). Afhankelijk van het behaalde resultaat geven de internationale diploma's toegang tot gerenommeerde buitenlandse universiteiten.
Wat te doen?	Maak het mogelijk voor leerlingen uit andere doelgroepen dan expats, om deel te nemen aan internationale curricula. Dit komt de internationalisering van de beroepsbevolking ten goede.
Hoe?	Een kleinschalig pilotproject maakt bovenstaande op beperkte schaal al mogelijk. Het is aan te bevelen dit uit te breiden binnen het TTO. Dergelijke aanpak heeft als voordeel dat een voorziening ontstaat die geschikt is om –voorafgaand aan de start van een volwaardige internationale school– toch al de onderwijsvraag vanuit vestigende bedrijven te accommoderen.
Door wie?	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap • TTO-scholen

Aanbeveling 5: verbeter het voorzieningenniveau

Thema	Voorzieningenniveau internationale scholen
Waar schort het aan?	Het ontbreekt veel scholen aan voorzieningen die expats gewend zijn, zoals buitenschoolse activiteiten, kinderopvang, ruime sportvoorzieningen en ontmoetingsruimtes. Expats zijn niet gewend aan de Nederlandse lesroosters en ervaren problemen met het regelen van buitenschoolse opvang. Tot slot ontbreekt het aan activiteiten voor ouders, zoals taallessen.
Wat te doen?	In gebieden waar voldoende volume is, aansluiten bij het concept van de brede school en zo meertalige kinderopvang mogelijk maken. Ook zou de school ruimte beschikbaar kunnen stellen voor zaterdagsscholen om cultuur- en taalonderwijs voor leerlingen te verzorgen en Nederlandse taal- en cultuurlessen voor de ouders.
Hoe?	Op initiatief van ouders, organisaties, gemeenten in samenwerking met de internationale scholen, kunnen genoemde activiteiten gestart worden. Internationale scholen zouden bij de uitwerking kunnen aansluiten bij het concept van de Brede School.
Door wie?	<ul style="list-style-type: none"> • Internationale scholen • Ouders • Internationale ondernemingen en organisaties • VNG/Gemeenten • Kinderopvang organisaties

Aanbeveling 6: versoepel toelating buitenlandse leerkrachten

Thema	Toelating buitenlandse leerkrachten
Waar schort het aan?	Buitenlandse leerkrachten die in Nederland willen werken, hebben met allerlei belemmerende en tijdrovende regelgeving te maken. Het vervullen van vacatures kost daardoor te veel tijd. Ook de procedures rondom de erkenning van de diploma's van deze docenten is doorgaans tijdrovend en kostbaar.
Wat te doen?	Vereenvoudig en flexibiliseer de toelating van buitenlandse leerkrachten tot Nederland.
Hoe?	<ul style="list-style-type: none"> • Neem de groep leraren internationaal onderwijs op als een uitzonderingscategorie in de Wet Arbeid Vreemdelingen zodat de eisen rondom de tewerkstellingsvergunning kunnen vervallen. Een alternatief is om de salarisgrenzen in de Kennismigrantenregeling voor deze specifieke categorie te versoepelen. Deze grens ligt nu te hoog, gelet op de salarissen en het feit dat veel docenten in deeltijd werken. • Erken de onderwijsbevoegdheid van leerkrachten uit (in elk geval) Canada, VS, Ierland, VK, Zuid-Afrika, Australië, en Nieuw-Zeeland op basis van de controle van hun lidmaatschap van een in hun land van herkomst erkende beroepsvereniging (teaching council) zodat de hoge kosten en de lange procedure van waarmerking en controle van documenten achterwege kan blijven. • Versnel de aanvraag 'vergunning-tot-verblijf' voor docenten, in het bijzonder voor diegene die al in Nederland verblijven en direct aan de slag zouden kunnen.
Door wie?	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerie van Justitie/IND • Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid/CWI • IB Groep

Aanbeveling 7: legaliseer het Nederlands internationaal basisonderwijs

Thema	Legaliseren Nederlands internationaal basisonderwijs
Waar schort het aan?	De Wet op het primair onderwijs (WO, artikel 9, achtste lid) schrijft voor dat het onderwijs in het Nederlands gegeven moet worden. Strikt genomen wordt het IGBO nu slechts gedoogd. Die status past niet bij het belang van internationaal onderwijs in Nederland. Het Nederlands internationaal voortgezet onderwijs is wel wettelijk geregeld.
Wat te doen?	Het Nederlands internationaal primair onderwijs wettelijk regelen.
Hoe?	Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bereidt thans een wetswijziging voor die de status van het IGBO formaliseert.
Door wie?	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Aandachtsgebied Groei en spreiding

Aanbeveling 8: stel een draaiboek op voor het stichten van een nieuwe school en richt een ondersteuningspool in

Thema	Facilitering uitbreiding bestaande en vestiging nieuwe scholen
Waar schort het aan?	Het stichten of uitbreiden van een school is lastig. Dit heeft te maken met het groot aantal betrokkenen bij het proces en de technische kwesties die ermee gemoeid zijn. Het ontbreekt aan een draaiboek voor de stichting van nieuwe internationale scholen. De financiering van een nieuwe school wordt bemoeilijkt door het feit dat een internationale school tweemaal zo veel vierkante meters vraagt dan een 'gewone' school.
Wat te doen?	Een draaiboek opstellen voor het hele proces van het stichten van nieuwe internationale scholen, met daarin modellen, handreikingen en good practices, zowel wat betreft de procesgang van besluitvorming als met betrekking tot huisvesting en inhoudelijke zaken. Naast het draaiboek is ondersteuning en begeleiding van nieuwe initiatieven door consultants (met name op het terrein van financiering) van nieuwe initiatieven wenselijk.
Hoe?	Faciliteer gedurende de looptijd van het IP-project gericht op de het aantrekken van 50 internationale ondernemingen een kleine pool van deskundigen die de initiatiefnemers kunnen consulteren en een draaiboek opstellen. De pool zou bij de VNG ondergebracht kunnen worden.
Door wie?	<ul style="list-style-type: none"> • VNG • Organisaties van scholen • Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap • Servicecentrum Scholenbouw (SCS)

Bijlagen

1. Projectorganisatie

Stuurgroep

- Kees Tetteroo, voorzitter, ROC Eindhoven
- Raoul Oberman, Director, McKinsey & Company

- Hans Reiff, OCW, adviseur stuurgroep

Projectgroep Innovatieplatform

- Carlo Hover, projectleider
- Paul van Hartevelt
- Fleur Oude Voshaar
- Bernardine Bijl
- Frans van de Kerkhof

Ondersteuning projectgroep

- Occo Roelofsen (McKinsey & Company)
- Theo Pillay (McKinsey & Company)
- Maartje Broekhans (McKinsey & Company)

- Willemijn van Oppen (Educaide)

2. Geraadpleegde personen en organisaties

- 1 Dhr. Balkenende **Minister-president**
- 2 Mevr. Hoeven, van der
Minister van Economische zaken
- 3 Dhr. Plasterk **Minister van Onderwijs, cultuur en wetenschap**
- 4 Mevr. Bergkamp **DG O&I**
- 5 Dhr. Bruin, de **Onderwijsraad**
- 6 Dhr. Coenen **School inspectie – Zwolle**
- 7 Dhr. Cornielje
- 8 Dhr. Costongs **Gemeente Maastricht**
- 9 Mevr. Cox **Nuffic**
- 10 Dhr. Croijmans **Gemeente Maastricht**
- 11 Mevr. Dekker **Stichting NOB**
- 12 Dhr. Dekker **Gemeente Den Haag**
- 13 Dhr. Dronkers **Onderwijsexpert**
- 14 Mevr. Dijkstra **VNG**
- 15 Mevr. Eileen **LG Electronics**
- 16 Dhr. Elk, van **Amsterdam Topstad**
- 17 Mevr. Everaars
Dutch International Primary Schools
- 18 Mevr. Feenstra **Onderwijsraad**
- 19 Dhr. Forster **Voormalig directeur Internationale school Den Haag**
- 20 Mevr. Gardeur **Gion**
- 21 Mevr. Gallyas **Gemeente Amsterdam**
- 22 Dhr. Garner **Voormalig directeur ISSE**
- 23 Mevr. Gawish **Huawei (China) Amsterdam**
- 24 Mevr. Genee **Amsterdam Expat Centre**
- 25 Dhr. Genuchten **International Company – Philips**
- 26 Dhr. 's Gravesande
Stichting Internationaal Onderwijs (SIO)
- 27 Dhr. Haars, van **NewToHolland.nl IND**
- 28 Dhr. Hoeffnagel **Gemeente Arnhem**
- 29 Dhr. Hout, de **International Company – Shell**
- 30 Dhr. Jacobs **Gemeente Maastricht**
- 31 Mevr. Jong, de **Gemeente Den Haag**
- 32 Mevr. Lazeroms
DG Primair en Voortgezet Onderwijs
- 33 Dhr. Van Luijtelaar
- 34 Dhr. Marrink **IBG**
- 35 Dhr. Mos **Dutch International Secondary Schools**
- 36 Dhr. Oijen, van **OCW**
- 37 Dhr. Ophuis **SIO Twente**
- 38 DNR. Pilon **VNG**
- 39 Dhr. Pradhan **International Company – Tata**
- 40 Dhr. Richard **United World College – Wales**
- 41 Dhr. Roborgh
DG Hoger Onderwijs, Ministry of Education
- 42 Mevr. Ruiten **Gemeente Arnhem**
- 43 Mevr. Sestig **Acer Electronics (Taiwan)**
- 44 Mevr. Simons **Gemeente Maastricht**
- 45 Dhr. Steeg, van der **Centraal Plan Buro**
- 46 Mevr. Torrens **Onderwijsraad**
- 47 Dhr Udo **Gemeente Arnhem**
- 48 Dhr. Vaessen
Stichting Internationaal Onderwijs (SIO)
- 49 Mevr. Veth, de **School inspectie, Groningen**
- 50 Dhr. Voet
- 51 Dhr. Vos **Ecorys**
- 52 Mevr. Weeda **Gemeente Arnhem**
- 53 Mevr. Werf, van der **IBG**
- 54 Dhr. Werve, van der **OCW**
- 55 De heer Wijk, van **Amsterdam in Business**
- 56 Helpdesk **IB organisatie**
- 57 **Expatsdesk Den Haag**

Internationale scholen

- 60 Mevr. Tru en dhr. Boos
International School of Amsterdam
- 61 Dhr. Ruitenbeek
Amsterdam International Community School
- 62 Dhr. Soulard
Annexe du Lycée français Vincent van Gogh
- 63 Mevr. Takayama
The Japanese School of Amsterdam
- 64 Dhr. Jatautas en dhr. Haas
European School, Bergen
- 65 Mevr. Wehrens
AFNORTH International School, Brunsum
- 66 Dhr. Coles The British School in The Netherlands
Foundation School, Den Haag
- 67 Dhr. W. Grijze en mrs. Dean HSV/The Hague
International Primary School
- 68 Mevr. Dorrestein Lighthouse Class, Den Haag
- 69 Dhr. Stomp Polish School in The Hague
- 70 Mevr. Delaubier
Lycée français Vincent van Gogh, Den Haag
- 71 Deutsche Internationale Schule Den Haag
- 72 Dhr. Jansen
- 73 Dhr. Wiegman International Department of
Groningse Schoolvereniging
- 74 Mevr. Kambe De Japanse School

Universiteiten

- 75 Nederland Rijksuniversiteit Groningen
- 76 Nederland Universiteit van Amsterdam
- 77 Engeland Imperial College London
- 78 Engeland University of Cambridge
- 79 Engeland University of Oxford
- 80 VS California Institute of Technology (Caltech)
- 81 VS Columbia University
- 82 VS Harvard University
- 83 VS Massachusetts Institute of Technology (MIT)
- 84 VS University of Chicago
- 85 VS Yale University

3. Raming additionele kosten

Groei

Uitgegaan wordt van een groei van de Nederlandse internationale scholen met 2.500 leerlingen over een periode van 7 jaar. De aanname is dat de helft daarvan een autonome groei is (extrapolatie) en de andere helft het gevolg is van het beleid om 50 buitenlandse ondernemingen aan te trekken. Alleen dat deel (dus 1.250) leerlingen wordt beschouwd als additioneel. De extra kosten voor deze leerlingen (dus afgezien van de reguliere rijksbekostiging per leerling) bedragen ongeveer € 5.000, bestaande uit de extra rijksbijdrage per leerling van ongeveer € 1.300 (rekening OCW) plus extra huisvestingskosten (rekening gemeente en overige deelnemende partijen). Totaal gaat het om € 6 miljoen.

Draaiboek en consulentenpool

Voor het draaiboek en de consulentenpool wordt uitgegaan van een bedrag van € 250.000.

Internationaal Baccalaureaat Diploma Programma in het tweetalig onderwijs

Voor de invoering van het Internationaal baccalaureaat programma in het tweetalig onderwijs wordt uitgegaan van een extra bedrag van € 1.300 per leerling. Uitgaande van 2.500 leerlingen gaat dit om ruim € 3 miljoen.

Informatieportal

De additionele kosten voor de informatieportal (dus buiten de kosten al door verschillende partijen gedragen) worden begroot op € 750.000.

4. De verschillende internationale programma's

	International Baccalaureate Program	International General Certificate of Secondary Education (IGCSE)	National curriculum
	IB-Programma voor Nederlandse leerlingen		
3-12 jaar Primair onderwijs	IB-PYP 6 basis onderwerpen: Taal, sociaal onderwijs, wiskunde, kunst, wetenschap, lichamelijke opvoeding.		Nationaal programma voor het primair onderwijs.
12-16 jaar Secundair onderwijs	IB-PYP Taal A, taal B, humanities, wetenschap, wiskunde, kunst, lichamelijke opvoeding, techniek. Plus Ned als taal A of B (± 3 uur). MYP Schoolcertificaat	Leerlingen volgen 7 vakken in vijf gebieden: Talen en geesteswetenschappen/ klassieke talen, sociale wetenschappen, wiskunde, creatief, techniek en beroepen. Lower Secondary Programme (tot 14 jaar) en Middle Secondary Programme (14 - 16). IGCSE diploma.	Nationaal programma voor het voortgezet onderwijs. Eventueel nationaal diploma.
16-18 jaar bovenbouw	IB-DP Taal A1, tweede taal, wetenschap, kunst, wiskunde en IT, sociologie en individuen. IB diploma Plus Ned als keuzevak voor examen.	Aanvullende certificaten A-level, AS-level.	Nationaal diploma of vooropleiding universiteit.
Accreditatie	IBO	University of Cambridge, International Examination.	Moederland
Inspectie	IBO	Cambridge, IBO Genève.	Moederland
	Plus Ned. onderwijsinspectie.	Plus Ned. onderwijsinspectie.	

International Primary Curriculum (IPC)	Europees Baccalaureaat	Nederlands curriculum
<p>IPC Geïntegreerd zaakvakken- onderwijs plus creatieve vakken, gebaseerd op internationale leerlijnen. IPC omvat niet taal en rekenen. IPC kan in elke willekeurige taal gegeven worden.</p>	<p>Focus ligt op moedertaal- onderwijs, rekenen en het leren van de eerste vreem- de taal. Muziek, kunst, LO en zgn Europese Uren benadrukken de samen- hang van het programma en de school.</p>	<p>Regulier basisschool- programma. Eventueel Vervroegd Tweektalig Onderwijs.</p> <p>IPC voldoet aan kerndoelen en is derhalve direct toe- pasbaar in het Nederlands curriculum.</p>
	<p>Menswetenschappen, wis- schi- en natuurkunde; 2e, 3e of zelfs 4e taal; geschiedenis en aardrijks- kunde verplicht in tweede taal welke als werktal wordt aangeduid.</p> <p>Optioneel, economie, latijn en oud-grieks.</p>	<p>Voortgezet onderwijs. Eventueel Twee Talig Onderwijs. Havo, VWO</p>
	<p>Diplomajaren (jaar 6&7) leiden tot het Europees Baccalaureaat.</p>	<p>VWO eventueel Twee Talig Onderwijs. VWO (met certificaat IB language)</p>
<p>IPC UK (voor Engelse versie) IPC Nederland (voor Neder- landstalige versie).</p>	<p>Raad van Bestuur Europese Scholen.</p>	<p>OCW</p>
<p>IPC team, Ned. onderwijs- inspectie.</p>	<p>Raad van Inspecteurs Europese Scholen.</p>	<p>Ned. onderwijsinspectie.</p>

IB–PYP

The International Baccalaureate Primary Years Programme (PYP) is a transdisciplinary programme of international education designed to foster the development of the whole child.

The PYP is designed for students aged 3 to 12.

It focuses on the total growth of the developing child, touching hearts as well as minds and encompassing social, physical, emotional and cultural needs in addition to academic development.

The PYP draws on research and best practice from a range of national systems with a wealth of knowledge and experience from international schools to create a relevant, engaging, challenging and significant educational framework for all children.

The curriculum framework consists of five essential elements: concepts, knowledge, skills, attitudes, action. The knowledge component is developed through inquiries into six transdisciplinary themes of global significance, supported and balanced by six subject areas.

The curriculum framework is further structured around three interrelated questions.

What do we want to learn? The written curriculum.

How best will we learn? The taught curriculum.

How will we know what we have learned?

The assessed curri

IB–MYP

The International Baccalaureate Middle Years Programme (MYP) is a programme of international education designed to help students develop the knowledge, understanding, attitudes and skills necessary to participate actively and responsibly in a changing world. The (MYP) is designed for students aged 11 to 16.

This period, encompassing early puberty and mid-adolescence, is a particularly critical phase of personal and intellectual development and requires a programme that helps students participate actively and responsibly in a changing and increasingly interrelated world. Learning how to learn and how to evaluate information critically is as important as learning facts.

The curriculum contains eight subject groups together with a core made up of five areas of interaction.

Students study subjects from each of the eight subject groups through the five areas of interaction: approaches to learning, community and service, human ingenuity, environment, and health and social education. The five areas of interaction are:

- approaches to learning
- community and service
- human ingenuity
- environments
- health and social education

IB–DP

The IB–Diploma Programme is a challenging two–year programme of international education for students aged 16 to 19.

The International Baccalaureate (IB) Diploma Programme is a challenging two–year curriculum, primarily aimed at students aged 16 to 19. It leads to a qualification that is widely recognized by the world’s leading universities.

Students learn more than a collection of facts.

The Diploma Programme prepares students for university and encourages them to:

- ask challenging questions
- learn how to learn
- develop a strong sense of their own identity and culture

Develop the ability to communicate with and understand people from other countries and cultures.

The curriculum contains six subject groups together with a core made up of three separate parts.

Students study six subjects selected from the subject groups. Normally three subjects are studied at higher level (courses representing 240 teaching hours), and the remaining three subjects are studied at standard level (courses representing 150 teaching hours). All three parts of the core – extended essay, theory of knowledge and creativity, action, service – are compulsory and are central to the philosophy of the Diploma Programme.

IPC Het International primary Curriculum

Het IPC is een curriculum gebaseerd op oude en nieuwe inzichten van effectief leren. Toegevoegde waarde is het samengebrachte totaal met daarnaast nog een aantal unieke aspecten. Het gaat bij het IPC niet om het curriculum zelf, maar om het leren van kinderen. Het curriculum is een middel dat ondersteunt en in die hoedanigheid een belangrijke rol speelt in dit proces.

Thematisch leren

Het IPC is thematisch met als toegevoegde waarde duidelijke richtlijnen met vrijheid voor leerkracht en leerling, heldere doelstellingen en breinvriendelijk (met onder andere integratie van meervoudige intelligentie). Er zijn ruim 80 uitgewerkte projecten, waaronder ook projecten waar kinderen leren te leren.

Geïntegreerd zaakvakkenonderwijs

De vakken zijn onafhankelijk en wederzijds afhankelijk van elkaar. Binnen het IPC worden de vakken geclusterd aangeboden. Zo duurt het project wonen voor de groepen 5 en 6 ongeveer 8 weken en dat bestaat uit chronologisch: ½ week start, 1 week kunst, 1 ½ week geschiedenis, 1 week aardrijkskunde, 2 ½ week natuurkunde, 1 week techniek en tenslotte ½ week internationale taken en een afronding. Kinderen werken aan één vak tegelijk en voorafgaand, gedurende en aan het einde van het project worden de verbanden tussen de verschillende vakken ontdekt en gelegd.

Internationalisering geïntegreerd

het IPC heeft een geïntegreerde internationale leerlijn: doelstellingen met daaraan gekoppelde activiteiten. In elk project komen deze terug. Kinderen leren vanuit hun eigen thuisland kijken naar bijvoorbeeld hoe ze zelf en anderen wonen en kijken ook naar hoe kinderen in andere landen wonen. Daarna wordt gekeken naar overeenkomsten en verschillen. Het IPC draait momenteel op meer dan 600 scholen in meer dan 50 verschillende landen. Hiermee is IPC wereldwijd het snelst groeiende curriculum en ook een echt internationaal curriculum. Het IPC wordt gebruikt in het Engels en in het Nederlands. Nederlandse scholen kunnen dus ook

naast een Engelse leerlijn een zaakvakkenproject doen in de Engelse taal en uitwisseling zoeken met andere scholen wereldwijd. Taal, inhoud van het curriculum en uitwisseling krijgen hier dus een natuurlijke plaats. Dit vindt reeds op beperkte schaal al plaats.

Internationalisering gaat over het omgaan met verschillen. Dit was ook een reden voor een school in Rotterdam met een diverse populatie om met IPC te beginnen. Kinderen kunnen vanuit hun eigen perspectief starten en samen zoeken naar overeenkomsten. Op deze manier gaat internationalisering niet alleen over Nederland in relatie tot andere landen, maar ook over Nederland en zijn eigen interne verscheidenheid.

IGCSE

Cambridge IGCSE is an international curriculum that develops students' skills in creative thinking, enquiry and problem solving, and gives them excellent preparation for the next stage in their education.

Schools can offer any combination of subjects. Each subject is certificated separately. Over 70 subjects are available, offering a variety of routes for learners of different abilities. Schools can build a core curriculum, extend it to suit their students and introduce cross-curricular perspectives.

Schools worldwide have helped develop Cambridge IGCSE. It incorporates the best in international education for students at this level. It develops in line with changing needs, and is regularly updated and extended. Cambridge IGCSE teachers can draw on excellent resources, training and advice from subject experts.

Cambridge IGCSE has worldwide recognition from higher education institutions and employers around the world as evidence of academic ability.

Bron: SIO, Educaide

5. Overzicht Nederlands Internationaal Onderwijs

Onderstaande tabel toont een overzicht van het Nederlands Internationaal Onderwijs, met uitzondering van het tweetalig onderwijs. De scholen van de verschillende typen (aangegeven in kolom 3) zijn telkens bij elkaar gezet.

Tabel 3. Overzicht Nederlands Internationaal Onderwijs (bron: SIO)

	Location	School	Type	Level
1	Amsterdam	Annexe du Lycée français Vincent van Gogh	Buitenlandse nationale scholen	Primary
2	Amsterdam	The Japanese School of Amsterdam	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
3	Brunssum	AFNORTH International School	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
4	Den Haag	Deutsche Internationale Schule Den Haag	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
5	Den Haag	Lycée français Vincent van Gogh	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
6	Den Haag	Polish School in The Hague	Buitenlandse nationale scholen	Primary
7	Rotterdam	Stichting The Japanese School of Rotterdam	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
8	Wassenaar	The Indonesian School in The Netherlands	Buitenlandse nationale scholen	Primary; Secondary
9	Almere	International Primary School Letterland	Nederlandse Internationale scholen	Primary
10	Almere	International School Almere	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
11	Amsterdam	Amsterdam International Community School	Nederlandse Internationale scholen	Primary; Secondary
12	Arnhem	Arnhem International School/Primary Department at Dr. Aletta Jacobsschool	Nederlandse Internationale scholen	Primary
13	Arnhem	Arnhem International School/Secondary Department at Lorentz Lyceum	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
14	Bergen	European School	Nederlandse Internationale scholen	Primary; Secondary
15	Den Haag	HSV/The Hague International Primary School	Nederlandse Internationale scholen	Primary
16	Den Haag	Lighthouse Class (Lighthouse Special Education)	Nederlandse Internationale scholen	Primary

Curriculum	Fee (primary)	Fee (secondary)	Students	Teachers
Enseignement français	€ 3.820		90	4
Japanese Primary and Secondary Education	€ 3.000	€ 3.000	270	30
National British, German US and Canada	on request	on request	1250	100
Realschulabschluß (16), Reifeprüfung, (18)	€ 6.000	€ 6.000	300	40
Brevet des Collèges, Baccalauréat général (L, ES ou S)	€ 5.130	€ 7.380	800	60
Polish	€ 280		28	6
Primary and Junior High School certificate	€ 2.727	€ 2.727	88	17
SD (Elementary School) SMP (Junior High School) SMA (Senior High School)	€ 300	€ 480	50	14
International Primary Education, IPC	€ 3.000			
IB Middle Years Programme Certificate		€ 3.635	70	12
IB Diploma, IB (MYP), IPC	€ 3.800	€ 4800 (€ 5800)	400	80
Primary Education, British and International curriculum	€ 2.650		100	8
IB World School (MYP and DP), IGCSE		€ 4.400	110	25
European Baccalaureate	€ 3.502	€ 4.775	600	85
IB Diploma	€ 3.500		550	60
Primary school for children with special needs	€ 22.500		20	3 (6)

	Location	School	Type	Level
17	Den Haag	The International School of The Hague	Nederlandse Internationale scholen	Primary; Secondary
18	Eindhoven	Regional International School	Nederlandse Internationale scholen	Primary
19	Eindhoven	The International Secondary School Eindhoven	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
20	Enschede	International School Twente	Nederlandse Internationale scholen	Primary
21	Groningen	International Department of Groningse Schoolvereniging	Nederlandse Internationale scholen	Primary
22	Groningen	International School Groningen	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
23	Hilversum	International school Hilversum 'Alberdingk Thijm'	Nederlandse Internationale scholen	Primary; Secondary
24	Hilversum	Violschool International Primary School	Nederlandse Internationale scholen	Primary
25	Leiderdorp	Elckerlyc – Leiden International Primary School	Nederlandse Internationale scholen	Primary
26	Maastricht	International School Maastricht	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
27	Maastricht	Joppenhof International Department	Nederlandse Internationale scholen	Primary
28	Oegstgeest	Het Rijlands Lyceum International School	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
29	Rotterdam	De Blijberg	Nederlandse Internationale scholen	Primary
30	Rotterdam	Rotterdam International Secondary School WvB	Nederlandse Internationale scholen	Secondary
31	Amsterdam	British School of Amsterdam	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary
32	Amsterdam	International School of Amsterdam	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary; Secondary
33	Assen	The British School, junior school Assen	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary
34	Den Haag	The American School of The Hague	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary; Secondary
35	Den Haag	The British School in The Netherlands Foundation School	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary
36	Den Haag	The British School in The Netherlands Junior School Diamanthorst	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary
37	Den Haag	The British School in The Netherlands Junior School Vlaskamp	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary
38	Ommen	International School Eerde	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary; Secondary
39	Rotterdam	American International School of Rotterdam	Onafhankelijke Internationale scholen	Primary; Secondary
40	Voorschoten	The British School in The Netherlands Senior School	Onafhankelijke Internationale scholen	Secondary

Curriculum	Fee (primary)	Fee (secondary)	Students	Teachers
IPC, IB MYP and IB	€ 3.875	€ 5.700	1185	116
IB Diploma	€ 3.140		450	60
International Baccalaureate Middle Years and Diploma		€ 4.400	270	45
International Primary Education, IPC	€ 2.500		25	3
IB Diploma	€ 2.950		54	7
MYP & DP Diploma		€ 6.500	90	30
Middle Years Certificate/ IB Diploma	€ 3.150	€ 4.020	422	42
Primary Education IB/PYP	€ 2.750		250	40
IB Diploma	€ 2.912		125	25
IGCSE and IB	€ 3.000	€ 5.300	210	32
IB Diploma	€ 3.000		200	27
IB Diploma; IB Middle Years Certificate		€ 4.537	260	134
IB Diploma	€ 2.850		150	15
Foundation Course, IGCSE, IB		€ 6.430	160	30
British Nursery, Primary and first year of Middle School	€ 10.395	€ 10.920	500	55
IB Diploma	€ 15.520	€ 17930 (€ 19405)	850	180
British Nursery and Primary	€ 5.820		55	15
U.S. High School/International Baccalaureate	€ 12.700	€ 14.500	1050	150
British Nursery and Primary	€ 10.890		201	54
British Nursery and Primary	€ 10.890		311	50
British Nursery and Primary	€ 10.890		671	108
British National Curriculum for Primary, Pre-IGCSE, IGCSE and IB	€ 7.260	€ 11.345	150	20
IB and American High School	€ 14.600	€ 15.700	240	40
GCSE, AS and A Levels (int. uni- versity entrance qualification)		€ 14.820	824	142

6. Lijst van bestudeerde literatuur

Annual report 2007 Dutch International schools.
Voorburg: DIPS en DISS, 2008.

At Home in Holland? How Staff Members of International Organisations View Life in The Netherlands. Report on Survey Results, International Organisations' Staff Associations, 12 October 2005.

Be our guests. Beleidsdoorlichting Nederland als gastland van internationale organisaties.
IOB Evaluaties no. 316 Samenvatting, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, november 2008.

Buiskool, B.J en L. Boer, Feeling at home? Facilitating expats in the process of settling, working and living in the City Region Arnhem Nijmegen. A study on the composition, perceptions and needs of expats and their employers Final report. Zoetermeer, Research voor Beleid, September 19, 2008.

Boeckhout S. en W. Vos, Establishing a European School in The Hague? Feasibility study on student numbers and school options. Rotterdam: ECORYS Nederland BV ,10 November 2006.

Boeckhout, S.G. Rienstra, M.J. Zondag en J. Hoekveld, Towards an international school campus in Maastricht. Market study on actual satisfaction and future needs. Rotterdam: ECORYS Nederland BV, 06 November 2007.

Current and future needs for the education of dependents of employees of international organisations. Report on Survey Results, International Organisations, december 2006.

Den Ouden, K. Het 'verborgen curriculum' van het internationaal onderwijs.
Schoolmanagers_VO #2_november 2004.

Internationaal onderwijs voor Rotterdamse ambities. Rotterdam: ECORYS Nederland BV, 09 juni 2008.

Internationale leerwegen en het Internationale baccalaureaat. Den Haag, Onderwijsraad, februari 2006.

Internationaliseringsagenda voor het onderwijs 2006-2011. Den Haag, Onderwijsraad, september 2005.

Keersemaaker, Ch. Tussentijdse evaluatie pilots IBDP voor Nederlandse leerlingen (rapportage interviews). E&S, januari 2009.

Onderwijsverslag 2006/2007. Utrecht, Onderwijsinspectie, 8 mei 2008.

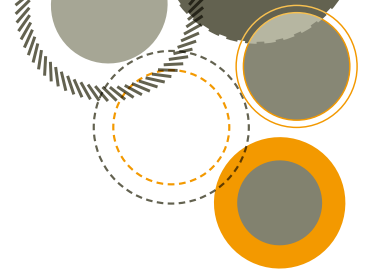
Ontwikkelingsperspectief internationaal onderwijs in de Amsterdamse regio.
Rotterdam: ECORYS, 30 juni 2008.

Staff Associations in The Netherlands (IOSA-NL).
13 December 2006.

Vreemde talen in het onderwijs.
Den Haag, Onderwijsraad, juni 2008.

7. Lijst van afkortingen

BNC	British National Curriculum
EB	Europees Bacculaureaat
CIS	Council of International Schools
DIS	Dutch International Schools
ECIS	European Council of International Schools
GCSE	General Certificate of Secondary Education
IB	Internationaal Bacculaureaat
IBDP	International Bacculaureate Diploma Programme
IB-MYP	International Bacculaureate – Middle Years Program
IBO	International Bacculaureate (Organisation)
IB-PYP	International Bacculaureate Primary Years Program
IGBO	Internationaal Georiënteerd Basis Onderwijs Dutch International schools: International Primary Education
IGCSE	International General Certificate of Secondary Education
IGO	Internationaal Georiënteerd Onderwijs
IGVO	Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs Dutch International schools: International Secondary Education
IPC	International Primary Curriculum
NEASC	New England Association of Schools & Colleges
PYP	Primary Years Program van het IB
SIO	Stichting Internationaal Onderwijs
SNOB	Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland
UWC	United World College
VVTO	Vroeg Vreemde-talenonderwijs

innovatieplatform

Postbus 19534
2500 CM Den Haag
telefoon 070 - 427 86 77

www.innovatieplatform.nl
www.nederland-innoveert.nl

